

Een sterk participatief beleid in Berlaar 2021-2024

Berlaar heeft geen sterke geschiedenis op vlak van burgerparticipatie, of het betrekken en bevragen van inwoners bij de opmaak en uitvoering van gemeentelijke dossiers. Anno 2021 kunnen inspraak en participatie hand in hand gaan met het democratische systeem: elke Berlaarnaar is een expert in de eigen buurt, straat of wijk. Ondanks de democratische verkiezingen van de gemeenteraad, is het de taak van zowel de gemeenteraad als het schepencollege om deze expertise te bevragen en integreren bij bouwprojecten, het opzetten van een vrijetijdaanbod of het optimaliseren van dienstverlening. Groen biedt deze nota aan als basis voor een sterk participatief beleid in Berlaar.

✓ **Participatie als middel, niet als doel**

Burgerparticipatie is geen doel op zich, maar een middel om bepaalde doelen te bereiken bij belangrijke dossiers. Er wordt door heel wat gemeentebesturen vaak nadruk gelegd op het creëren van steun en participatie, maar de nadruk moet vooral liggen op **het creëren van kwalitatief goede resultaten**. Een goed georganiseerde vorm van burgerparticipatie draagt bij aan:

- 1. Kwaliteit.** Burgers hebben kennis door hun dagdagelijkse leefervaringen over het openbaar domein en een dienstverlening. Deze ervaringen en kennis gebruiken is een meerwaarde in het behalen van beleidsdoelstellingen.
- 2. Draagvlak.** Betrokkenheid van diverse burgers bij een initiatief of beleidsplan zal ertoe leiden dat er meer draagvlak is voor het uiteindelijke besluit. Dit kan leiden tot een versnelling van het beleidsproces en schakelt weerstand maximaal uit.
- 3. Vertrouwen.** Door burgers te betrekken bij een initiatief of beleidsplan zullen zij de gemeentelijke organisatie beter begrijpen en daardoor zal er een toename ontstaan van vertrouwen in de gemeente. Burgers verwerven zo inzicht inzake de totstandkoming van beleid en het nemen van beslissingen.

- 4. Verantwoordelijkheid.** Door burgers te betrekken bij beleid/plannen of burgerinitiatieven te stimuleren zullen zij zich meer verantwoordelijk voelen voor hun eigen leefomgeving. Sociale controle kan een gewenst gevolg zijn.

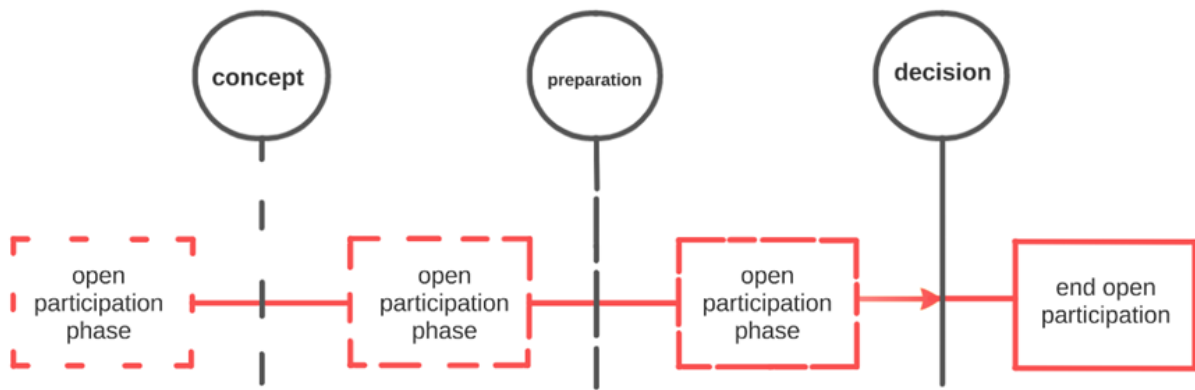
✓ **Wanneer inwoners laten participeren?**

Het is onwenselijk om voor elk dossier apart, groot en klein, een participatietraject op te stellen. Vooral vanuit personeelsinzet is dit in Berlaar niet haalbaar. Echter, **van zodra de expertise en inzichten van buurtbewoners een meerwaarde bieden, is het noodzakelijk om input te verwerven.** We streven idealiter naar een complementair participatiesysteem waarbij de input van burgers en het beslissingsmandaat van een college en de gemeenteraad hand in hand gaan. Het is belangrijk om handvaten te creëren die het voor de uitvoerende administratie en/of de inwoners gemakkelijk maken om te weten wanneer participatie wel en wanneer niet haalbaar en wenselijk is. Kleine projecten kunnen ook een grote impact hebben.

✓ **Hoe zet je een participatiebeleid op poten?**

Een succesvol participatiebeleid uitwerken is allesbehalve een makkelijke opgave. In deze sectie wordt een leidraad aangereikt aan het Berlaars gemeentebestuur bij het opstellen van een participatiebeleid.

- **Een participatietraject verloopt in verschillende fases.** In het begin van het proces is de ruimte voor verandering groot, naarmate het proces vordert, moet deze ruimte kleiner en kleiner worden. De beslissingen van een raad en college zijn belangrijk om de nodige stappen in het ontwikkelingstraject te bekrachtigen waardoor je naar een volgende fase kan, tot een definitieve eindbeslissing waarna er ook geen inspraak meer mogelijk is. Het schema laat ook zien dat inspraak en een politieke beslissing complementair kunnen zijn.

Bron: Roel Camps – fases van participatie.

Kies bij aanvang een geschikte en realistische aanpak voor methodiek, timing en verwerking van de data (Bron: Roel Camps, de 10 inspraakvoorwaarden). Baken het vooropgestelde doel af, maar voorzie altijd genoeg ruimte voor inspraak en verandering. Zet de juiste middelen in, afhankelijk van de aard en relevantie van het inspraakproject. Zonder voldoende voorbereiding is elke stap richting participatie verloren energie.

- **Input verzamelen gebeurt op verscheidene momenten.** Het is niet laagdrempelig om een participatieavond te organiseren op één enkel moment, tussen 19:00 en 21:00 op een doordeweekse dag of in het weekend. De kans is zeer groot dat minstens enkele inwoners andere plannen hebben en verhinderd zijn. Zorg dus voor een spreiding en baseer de participatiemomenten maximaal op de agenda's van de buurtbewoners. Kies hierbij een neutrale plek die goed bereikbaar is voor zowel mobiele als minder-mobiele mensen. Voorzie voldoende manieren om je mening door te geven als burger zonder fysiek/digitaal aanwezig te zijn. Dit kan door suggesties, opmerkingen of tips schriftelijk op te nemen voor en na het deelnametraject.
- **Creëer realistische verwachtingen bij de betrokkenen.** Het moet snel duidelijk zijn wat van de burgers verwacht wordt, hoe vaak de inwoners input moeten geven, hoe de input zal gegeven moeten worden, hoeveel tijd dit in beslag zal nemen, ... Licht de praktische planning al van bij aanvang van het traject zeer duidelijk en helder toe. Leg uit hoe de input gebruikt en verwerkt zal worden. Kauw doorheen het traject alle informatie zo goed als mogelijk voor (door gebruik van afbeeldingen en foto's), zodat op de avond zelf de inspanningen van de deelnemers maximaal beperkt wordt. **De inwoners nemen op vrijwillige basis deel, dus werk alle drempels weg en maak de overdracht van input efficiënt en makkelijk.**

- **Hoe diverser de achtergronden en profielen van de deelnemers, hoe waardevoller de input.** Steeds beroep doen op dezelfde burgers voor beleidsparticipatie zorgt ervoor dat de representativiteit of kwaliteit van de vertegenwoordiging bij de input verloren gaat. Onderzoek toont aan dat sommige doelgroepen, zoals kansarmen of anderstaligen, minder bereikbaar zijn voor participatieve projecten. Neem daarom contact op met de inwoners die niet van zich hebben laten horen nadat de uitnodigingen verstuurd zijn en onderhoud contact met de inwoners die afhaken gedurende het traject.
- **Participatie is soms een groepsgebeuren, maar niet noodzakelijk.** Het is belangrijk om de methode af te stemmen op de aard van participatiematerie: niet elke methode is geschikt voor elk onderwerp. Buurtvergaderingen zijn in sommige gevallen een goede methode, vooral bij abstracte materie, omdat overleg en gedachtewisseling plaatsvindt. **Een sterke en diepgaande voorbereiding is hierbij wel noodzakelijk,** start met een goede set van richtlijnen en experimenteer. Voorzie voldoende tijd voor de deelnemers om elkaar te leren kennen en een vertrouwde sfeer te creëren. Maak de sfeer ontspannen, zorg voor versnaperingen, drankjes en pauzes. Creëer een ervaring, want een goede groepsdynamiek bevordert de motivatie. In sommige gevallen is een kordate moderatie/aanpak noodzakelijk wanneer luide roepers of mondige burgers het gesprek domineren. Bereid je als gemeentebestuur ook goed voor op zulke situaties. Voorzie tot slot mogelijkheden waarbij niet-mondige burgers na het plaatsvinden van discussierondes alsnog schriftelijk hun mening kunnen geven.
- **Maak goede verslagen op. Let hierbij niet alleen op wat gezegd wordt, maar ook op wat niet gezegd wordt: de non-verbale communicatie.** Gelaatsuitdrukkingen, gezucht en lichaamshoudingen zeggen vaak meer dan woorden alleen. Neem deze ook op in de verslagen. Laat de mentor of moderator na een participatiemoment een algemene indruk opschrijven of meegeven, deze kan ook een meerwaarde bieden aan het eindresultaat van het definitief rapport.
- **Geef voldoende tijd en ruimte** aan de deelnemers doorheen het gehele participatietraject, want beste ideeën worden niet steeds spontaan op tafel gelegd. Sommige ideeën of visies moeten eerst rijpen vooraleer ze uitgebracht of gedeeld kunnen worden. Voldoende tijd helpt hierbij, maar zorg er tegelijkertijd voor dat extra tijd het traject niet onnodig verzwaart.

- **Maak en wijs de bevoegdheid “participatie” toe aan een schep en de burgemeester** die binnen het schepencollege en de gemeenteraad het voortouw neemt van alle participatietrajecten. Ook de oppositie wordt betrokken, mits goede afspraken en regels. De schep en de burgemeester van participatie vormt het politieke aanspreekpunt van de burgers, verenigingen en andere relevante actoren binnen en buiten de gemeente op vlak van participatietrajecten.

✓ **Heldere communicatie: de sleutel tot succes**

Communicatie is de voorbije decennia ontzettend belangrijk geworden bij dienstverlening voor lokale besturen. **Inzetten op eerlijke, transparante en verstaanbare communicatie, zowel vóór, tijdens als na het participatietraject, is geen overbodige luxe.** Communicatie is dé sleutel tot een sterk participatiebeleid. Hieronder vind je enkele concrete voorstellen.

- Vooraleer een traject op poten wordt gezet, is het mogelijk om een **deur-aan-deur-actie te organiseren en de buurtbewoners al op voorhand te spreken**. Zo krijg je niet alleen een beeld van wie er in de straat of wijk woont, maar zorgt ook voor de opbouw een vertrouwensband. Wissel als schep en de burgemeester van participatie meteen contactgegevens uit en vraag na op welke momenten de buurtbewoner tijd heeft. Indien deelnemers gedurende het traject uitvallen of bij deze stap al aangaven dat ze liever niet deelnemen, kunnen deze inwoners makkelijker gecontacteerd worden voor input via alternatieve manieren.
- **Uitnodigingen worden goed op voorhand gecommuniceerd.** Bij aanvang van het participatietraject is het belangrijk dat correct weergegeven wordt wat men verwacht van de inwoners, hoe het participatietraject eruit zal zien en wat er met de adviezen gedaan wordt. Zorg ook voor een correcte opvolging van de uitnodigingen en bouw voldoende herinneringen in via allerlei verschillende communicatiemiddelen: per brief, per mail, in een Whatsapp-groep, telefonisch, ... Bouw de gebruikte Powerpointpresentatie en de reglementen/afspraken gestructureerd en duidelijk op. Alle achtergrondinformatie en cijfers moeten verstaanbaar zijn. Gebruik korte zinnen en vermijd vakjargon.

- **Het is belangrijk om een formele terugkoppeling te voorzien en de algehele communicatie in verstaanbaar taalgebruik te verzorgen**, dit over de genomen beslissing en motivatie hierachter. Zorg voor een heldere structuur en opbouw, gebruik afbeeldingen/video en citaten van deelnemers in het verslag. Hoe meer uiteenlopende visies, hoe meer genuanceerd het document is. Het eindproduct moet van een voldoende kwaliteit zijn, uit respect voor de deelnemers, maar ook voor de eigen diensten en raadsleden. Maak tenslotte ook duidelijk dat de finale beslissing ten alle tijden ligt in handen van het wetgevende en het uitvoerende politieke orgaan, en dat daarbij alle belangen die gehoord zijn tijdens een inspraaktraject zorgvuldig tegenover elkaar afgewogen zijn (wanneer het niet gaat over een burgerbegroting, wat ook een toffe manier van participatie is!). Consensus nastreven is niet realistisch, maar een diepgaande afweging van de ingebrachte input is wel vereist.
- ✓ **Vermijden van vaak voorkomende valkuilen** (prachtige alliteratie!)
  - **Participatie organiseer je niet nadat alle plannen al definitief vastliggen. Dit is schijnparticipatie.** De bedoeling is om eerst input te verzamelen en dan pas de plannen uit te tekenen; bij voorkeur helemaal in het begin van het proces. Ideeën of de grote lijnen mogen wel al uitgetekend zijn, maar de plannen moeten praktisch volledig aanpasbaar zijn.
  - Bevragen van een fractie van de buurtbewoners met eenzelfde soort profiel is niet representatief. **Een weerspiegeling van de samenleving onder de deelnemers is wenselijk.** Wellicht is het onmogelijk om alle uitgenodigde buurtbewoners rond dezelfde tafel te krijgen en zal je steeds attritie of uitval hebben, maar in kleine gemeenschappen als Berlaar, Heikant en Gestel kunnen de mensen die niet deelnemen alsnog individueel gecontacteerd worden.
  - **Wees voorzichtig met de aankoop van apps of participatietools.** Deze zijn niet altijd goedkoop en zijn niet voor elk traject geschikt. Probeer altijd na te gaan hoe we de mening van een bepaald aantal burgers kunnen verzamelen, verwerken, analyseren en gebruiken als inspiratie.

Met dank aan Roel Camps, Expert inspraak, participatie en adviesraden Jeugd van Stad Antwerpen, voor de waardevolle feedback en inspiratie voor de opstelling van deze nota.